

КРИТЕРІЇ УСПІШНОГО ПЕРЕТВОРЕННЯ ВИРОБНИЧИХ БУДІВЕЛЬ У ГРОМАДСЬКІ ПРОСТОРИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядаються основні критерії успішного перетворення колишніх промислових будівель на громадські простори. Аналізується взаємозв'язок між архітектурною спадщиною, функціональним наповненням та соціальною значущістю таких об'єктів. Підкреслюється роль адаптивного реноваційного підходу, який дозволяє інтегрувати виробничі будівлі у сучасне міське середовище без втрати їхньої історичної цінності. Наведено приклади успішних практик ревіталізації в Україні та світі.

Ключові слова: ревіталізація, реновація, промислова архітектура, громадський простір, адаптивне використання, урбаністика.

Abstract

The article considers the main criteria for the successful transformation of former industrial buildings into public spaces. The relationship between architectural heritage, functional content and social significance of such objects is analyzed. The role of an adaptive renovation approach is emphasized, which allows the integration of industrial buildings into the modern urban environment without losing their historical value. Examples of successful revitalization practices in Ukraine and the world are given.

Keywords: revitalization, renovation, industrial architecture, public space, adaptive use, urban planning.

Вступ

У другій половині ХХ — на початку ХХІ століття багато промислових підприємств у містах України та Європи втратили свою виробничу функцію. Це було спричинено деіндустріалізацією, глобальною економічною трансформацією та змінами у технологічних процесах. Внаслідок цього постала нагальна потреба пошуку нових сценаріїв використання таких територій. Виробничі будинки, що колись визначали економічне розвиток міста, сьогодні перетворюються на культурні, освітні чи креативні центри [1].

Адаптивне використання таких об'єктів дозволяє поєднати збереження історичної спадщини з актуальними потребами громади. Воно є важливим елементом стратегії сталого розвитку міст, оскільки сприяє зменшенню забудови нових територій, збереженню архітектурної ідентичності та розвитку локальних культурних та економічних ініціатив. Вступ до теми також включає аналіз основних принципів ревіталізації: збереження автентичності об'єкта, його інтеграція до існуючої міської тканини, створення соціально значущих і функціонально різноманітних просторів, що відповідають потребам громади.

У цьому контексті важливим аспектом є комплексний підхід до перетворення виробничих будівель, який передбачає не лише архітектурне оновлення, а й інтеграцію соціальних, культурних та економічних функцій. Важливим елементом є співпраця з місцевими громадами, культурними інституціями та муніципалітетами, що забезпечує успішне та стале розвиток проекту [2].

Результати дослідження

Перетворення виробничих будівель у громадські простори є одним із ключових напрямків сучасних урбаністичних та архітектурних практик. Занепалі промислові зони, що часто займають значні території біля міста, поступово втрачають функціональну актуальність, але зберігають високий потенціал для розвитку нових культурних, соціальних та економічних активностей. Адаптивне використання таких об'єктів дозволяє поєднати збереження історичної спадщини з актуальними потребами громади, водночас сприяючи сталому розвитку міського середовища [3]. З наукової точки зору, ревіталізація промислових об'єктів розглядається як мультидисциплінарний процес, що включає

архітектурну, соціально-економічну та екологічну складові, узгоджуючи їх із принципами сталого урбанізму та інтегрованого планування.

Успішні трансформації промислових будівель базуються на принципі збереження автентичності, що передбачає дбайливе ставлення до історичного характеру споруди. Оригінальні конструкції, матеріали, індустриальні текстури та характерні планувальні рішення виступають важливими носіями ідентичності місця. Під час реновації важливо не стирати промислову естетику, а навпаки — підкреслювати її, створюючи візуальний та смисловий зв'язок між минулим та сучасністю. Наукові дослідження показують, що збереження елементів промислової спадщини сприяє формуванню «пам'яткоцентричного простору», який підтримує когнітивну та культурну ідентичність громади. Це забезпечує будову унікальності та пізнаваність, що є значним перевагою в умовах глобалізованого міського простору.

Нові функції, що інтегруються у виробничі будівлі, повинні відповідати потребам локальної спільноти та логіці розвитку міста. Просторова гнучкість індустриальних об'єктів — великі прольоти, значні площі та високі стелі — дає можливість створювати культурні центри, освітні простори, спортивні заклади, креативні хаби чи змішані громадські комплекси. Функціональна адаптація вимагає системного підходу до проектування, що включає аналіз сценаріїв використання простору, моделювання потоків відвідувачів та врахування ергономічних та акустичних параметрів [4].

Як приклади успішної трансформації можна навести:

Landschaftspark Duisburg-Nord (Німеччина) — колишній сталеліварний завод перетворено на громадський парк, де залишки доменних печей та металевих конструкцій інтегровані у ландшафтну композицію, зберігаючи автентичність промислової спадщини.

Manufaktura (Лодзь, Польща) — колишня текстильна фабрика адаптована до культурно-комерційного комплексу, що поєднує торгові площі, музеї та освітні простори.

Tejo Power Station → MAAT (Лісабон, Португалія) — трансформація електростанції у музей мистецтв, архітектури та технологій із збереженням індустриальної атмосфери та структурних елементів.

798 Art Zone / M50 (Шанхай, Китай) — творчі хаби у переоблаштованих промислових об'єктах із мінімальним втручанням у конструкцію, що створює унікальний художній простір.

Промприлад.Реновація (Івано-Франківськ, Україна) — частина заводу адаптована як креативний хаб з освітніми та інноваційними просторами, що підтримує локальну економіку та соціальну взаємодію.

Однією з ключових умов є мінімальне втручання у структуру будови. Нові елементи та інженерні системи повинні інтегруватися максимально делікатно, не порушуючи автентичної морфології. Важливо забезпечити зворотність втручання, що дозволяє модифікувати простір у майбутньому та зберегти історичний потенціал об'єкта. Впровадження екологічних рішень — підвищення енергоефективності, покращення мікроклімату, використання природного освітлення та екологічних матеріалів — відповідає концепції «зеленої архітектури» та сприяє зниженню углецевого сліду будівлі. Це підвищує експлуатаційні характеристики та впливає на якість життя користувачів, формуючи стійкі міські системи.

Інтеграція ревіталізованих виробничих об'єктів у міську структуру залежить від просторових, функціональних та соціокультурних факторів. Просторове положення відіграє ключову роль: об'єкти, розташовані поблизу центральних чи транзитних зон, легше стають частиною активної міської життя, тоді як периферійні потребують додаткових рішень щодо транспортної доступності та створення нових маршрутів громадської активності. Оточення має бути узгоджене з новою функцією: культурні чи освітні простори ефективно інтегруються поруч із творчими інституціями, житловими кварталами або рекреаційними зонами [5]. Урбаністичні дослідження підтверджують, що така синергія підвищує соціальну капіталізацію території та сприяє формуванню мультифункціональних міських осередків.

Соціальна складова є не менш важливою. Залучення місцевої громади на етапах планування та реалізації проекту забезпечує формування прост.

Фінансова модель також визначає успішність інтеграції. Довгострокове функціонування громадського простору потребує стабільного фінансування, яке може базуватися на партнерствах, орендних моделях, державно-приватній співпраці чи культурних програмах. Наукові дослідження урбаністичної економіки підкреслюють, що економічна життєздатність сприяє сталості проекту та запобігає повторному занепаду території [6].

Нарешті, важливим чинником є ландшафтно-просторова інтеграція. Території колишніх промислових об'єктів, що нерідко включають розлогі відкриті площі, можуть бути перепрофільовані у парки, сквери чи громадські площі, формуючи цілісну середовище. Такі простори підвищують привабливість району та сприяють формуванню екологічно стійкої міської тканини, що враховує природні процеси та забезпечує біорізноманіття.

Отже, успішна трансформація промислових будівель у громадські простори ґрунтується на поєднанні архітектурної чутливості, розуміння історичного контексту, стратегічного підходу до розвитку міста та науково обґрунтованих моделей ревіталізації. Адаптивне використання не тільки зберігає матеріальну спадщину, а й створює нові центри соціальної, культурної та економічної активності, формуючи сучасну ідентичність міста та відкриваючи можливості для його сталого зростання.

Висновок

Успішне перетворення виробничих будівель у громадські простори ґрунтується на поєднанні архітектурних, соціальних та економічних принципів. Основними критеріями можна вважати збереження історико-архітектурної автентичності, гнучку функціональну адаптацію простору, долю громади у формуванні нового змісту місця, економічну сталість та соціальну ефективність, а також урбаністичну інтеграцію у структуру сучасного міста. Ревіталізація промислової архітектури є інструментом оновлення міської культури та формування нової якості життя.

Список використаної літератури

1. Дмитренко А. Ю., Кузьменко Т. Ю. Ревіталізація промислових територій та об'єктів у великих містах України. *Містобудування та територіальне планування*. 2020, Вип. 72. С. 70–78.
2. Ляшенко С. Промислова спадщина як ресурс розвитку міського середовища. *Вісник архітектури*. 2021, №3. С. 45-52.
3. Plevoets, B., Van Cleempoel, K. Adaptive Reuse of Built Heritage: Concepts and Cases of Emerging Discipline. - Routledge, 2019. P. 256.
4. Cantell, S. Adaptive Reuse of Historic Industrial Buildings: Regulation Barriers, Best Practices and Case Studies. - Virginia Polytechnic Institute, 2005.
5. Lazzeretti, L. (ed.) Creative Industries and Innovation in Europe: Concepts, Measures and Comparative Case Studies. - Routledge, 2012. P. 328.
6. Слободянюк І. Адаптивне використання промислових споруд як напрям сталого розвитку міст. *Просторове планування*. 2022, №1. С. 67-74.

Мельник Віталій Олександрович — здобувач групи БМ-24м, факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vitalikmelnyk1998@gmail.com

Рундюк Світлана Володимирівна — кандидатка технічних наук, доцентка кафедри будівництва, міського господарства та архітектури, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: rundyksv@gmail.com

Vitalii Melnyk - student of the BM-24m group, Faculty of Construction, Civil and Environmental Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, e-mail: vitalikmelnyk1998@gmail.com

Svitlana Ryndiuk — PhD, docent of Department of Construction, Municipal Economy and Architecture, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: rundyksv@gmail.com